

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת ויקרא | תשפ"ה | גיליון 42

כוונות
פנימיות
לאפיית מצות

שאלות
ותשובות
בעבודת ה'
(עמוד 27)

כיצד האמונה
תיאחז בתוכי?

להעשיר את
האמונה
(עמוד 9)

הנס הכי גדול
של יציאת
מצרים

להיסחף אחרי
ה'
(עמוד 6)

הגליון מוקדש לע"נ מרת חיה אסתר בת ר' אליהו דוד. נפטרה ג' ניסן תשפ"ה

הַקְדָּמַת הַמַּעֲרָכָה

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות. הפעם העלון קצר מהרגיל, אך אם ירצה ה' העלון שיצא לחג הפסח יהיה מלא וגדוש.

המאמר הראשון, **סוגי הקרבנות בנפש**, מסביר כיצד כל קרבן מבטא נקודה ייחודית בקשר עם ה'.

המאמר אחריו, **חג הפסח – להיסחף אחרי ה'**, יבאר לנו מהו התהליך הרוחני בעבודת ה' שמתחיל בפסח ומגיע עד חגי תשרי.

במאמר הבא, **שיר השירים – קדש קדשים**, נלמד מהי משאלת הלב הכמוסה של כל יהודי, וכיצד שיר השירים מגלה לנו אותה.

לאחר מכן אנו עוברים לשיעור יסודי ועמוק על מצוות ליל הסדר – **להעשיר את האמונה**, על פסח מצה ומרור ותפקידם בבנין האמונה של היהודי.

במדור **התבוננות בסיפורי צדיקים**, נתבונן בסיפור חשוב על הרבי מקוצק, כיצד הדיבור של ה' ממשי יותר מהדלת הנעולה...

ולבסוף, **שאלות ותשובות בעבודת ה'** – על כוונות פנימיות לאפיית המצות, ומתוך כך ביאור על ארבעת הבנים וארבע הקושיות.

שבת שלום ומבורך, **המערכת**

להערות ושאלות ובקשת העלון ניתן לפנות ל

shiurimshapira@gmail.com

ולטלפון 0537246111

סוגי הקרבנות בנפש

קרבן הוא מלשון הקרבה. האדם מקריב מעצמו, ובאיזשהו מקום את עצמו, לה'. כל סוג של קרבן מבטא קרבה אחרת והקרבה אחרת, וזהו הנושא של פרשת ויקרא.

אותך". את האמירה הזו של ה' מבטא קרבן שלמים, שבו גם ה' 'אוכל' וגם האדם אוכל, והשמחה היא באכילה המשותפת. האדם אוכל 'משולחן גבוה', בלשון חכמינו, כלומר אוכל יחד עם ה', וזה עוד סוג של קרבת ה'. יש קרבת ה' שבה האדם מתמסר לה', שהיא באה לידי ביטוי בקרבן עולה, ויש קרבת ה' שבה האדם וה' אוכלים, כביכול, משולחן אחד, והיא באה לידי ביטוי בקרבן שלמים.

חטאת

אם כן, בסדר עבודת ה', האדם מתחיל מקרבן עולה, וממנו עובר לקרבן שלמים. אלא שבקרבן שלמים האדם צריך להיזהר לא לחשוב ש'מגיע לו'. לא לחשוב שכמו שהוא משקיע בה', כך ה' צריך להשקיע בו, ולכן 'מגיע לו' שה' יתן לו לאכול מקרבן השלמים.

אם האדם כן חושב ש'מגיע לו', המחשבה הזו היא החטא שבתוך הרצון של האדם להתקרב לה', וזה עלול להביא אותו אחר כך לחטאים ממש, והאדם צריך לחזור בתשובה ולהביא קרבן חטאת.

ישנם חמישה סוגים כלליים של קרבנות: עולה, שלמים, חטאת, מנחה ואשם. הסוגים השונים של הקרבנות לא מבטאים רק סוגים שונים של קרבת ה' ועבודת ה', אלא מבטאים גם שלבים בעבודת ה' על פי סדר הפרשה (למנחה ואשם לא נתייחס במסגרת המצומצמת כאן):

עולה

בתחילה, כאשר האדם רוצה להתקרב לה' ולהשקיע מעצמו ואת עצמו בעבודת ה', זה בא לידי ביטוי בקרבן עולה. קרבן עולה עולה כולו לה', וכך האדם מתמסר כולו לעבודת ה', ומשקיע את כולו בקשר עם ה'. האדם לא רוצה לחיות חיים סתמיים שלא קשורים לה', ולכן הוא מחפש שכל החיים שלו יהיו חלק מהקשר עם ה'.

שלמים

כאשר ה' רואה שהאדם מתמסר אליו, ה' אומר לאדם "ומה איתך? אני רוצה שאתה תהיה קיים, כדי שיהיה בינינו קשר. כמו שאני רוצה שתתמסר, כך אני רוצה גם שהקשר יחיה אותך וישמח אותך, ואני נהנה לראות שהקשר בינינו מחיה אותך ומשמח

הכהן המשיח

באופן פרטי יותר, יש חילוק בתוך קרבן חטאת, בין חטאת שמובאת על ידי הכהן הגדול, לבין חטאת שמובאת על ידי אדם רגיל. חטאת שמובאת על ידי הכהן הגדול היא דווקא על הוראה לא נכונה שהכהן הגדול הורה לעצמו, והדם נזרק על הפרוכת של קודש הקודשים מבחוץ, בתוך ההיכל. לעומת זאת אצל אדם רגיל החטאת מובאת על כך שהאדם לא מספיק התאמץ לעשות את רצון ה', והדם נזרק על מזבח העולה שעומד בחצר.

בנפש, חטא של הכהן הגדול הוא חטא בעצם האהבה שלנו לה'. אם האדם יודע מה ה' רוצה ממנו, ולא מספיק התאמץ לעשות זאת, זהו חטא 'חיצוני'. אבל אם האדם לא מבין מה ה' רוצה ממנו, זהו חטא פנימי, חטא של הכהן הגדול.

כאשר שני אנשים לא מספיק קרובים זה לזה, ואחד עשה לשני בטעות משהו לא טוב, עליו לבקש ממנו סליחה. לעומת זאת, אם אחד רצה משהו מהשני, והשני לא ידע על כך, הוא כמובן לא אמור לבקש סליחה. אבל כאשר הקשר הוא קרוב היחס הוא הפוך: אם אדם עושה משהו לא טוב בטעות, האהבה מכפרת על כך. אבל אם האדם אומר לאשתו או לחברו הקרוב "לא הבנתי שזהו רצונך", עליו לרצות את השני, כי כאשר הקשר הוא קרוב יש ציפייה עמוקה שהאדם יבין מה השני רוצה ממנו.

כך זה גם בקשר עם ה': קרבן חטאת של אדם רגיל הוא על כך שהאדם לא

את בשר החטאת הכהנים אוכלים ולא המקריב, "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים". מצד אחד, מה שעולה לה' הוא בדיוק מה שעולה בקרבן שלמים, החלב והאימורים, אבל מצד שני, הכהנים אוכלים את הבשר ולא המקריב. הכהנים הם מעין ממוצע בין ה' לבינינו, והם השלוחים של ה' לכפר עלינו, והשלוחים שלנו להתרצות לפני ה'. מצד אחד ה' רוצה שהאדם יאכל את הקרבן ויתקרב אליו, אבל מצד שני האדם לא יודע, כמו שאומרים היום, 'איך לאכול את זה'. הוא לא יודע איך להתייחס לחיות שיש בעבודת ה', ולכן הכהנים אוכלים את החטאת.

יש בתוך האדם אהבת ה', ומצד אהבת ה' שלו האדם יכול לאכול את הקרבן. האהבה הזו מקבילה לכהנים שבבית המקדש. אבל יש באדם גם חלק של ישות, חלק שבו הוא מרגיש ש'מגיע לו', ומצד החלק הזה הוא לא יכול לאכול את הקרבן.

כאשר האדם חוזר בתשובה, זהו עוד סוג של קרבת ה', שמבחינה מסוימת הוא יותר גבוה אפילו מקרבת ה' שעל ידי קרבן עולה. לכן בקרבן חטאת נותנים את הדם על הקרנות, למעלה, ולא למטה במזבח כמו קרבנות עולה ושלמים. החזרה בתשובה, שבאה לידי ביטוי בקרבן חטאת, מביאה את האדם לעבודת ה' פנימית יותר, ו"במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד".

מספיק התאמץ לעשות מה שה' רוצה, ולכן עליו לרצות להתאמץ יותר ולהקריב יותר, וזוהי הזיית הדם על המזבח החיצון. לעומת זאת, אם הכהן הגדול עשה בטעות עבירה, הוא כלל לא צריך להביא קרבן חטאת. מרוב שה' אוהב אותו הוא מעביר לו מיד על כל פשעיו, וכמו הפתגם החסידי "חסידים לא מבקשים סליחה". אבל אם הכהן הגדול לא מבין מה ה' רוצה ממנו, על זה צריך להביא קרבן פנימי, ולהזות את דמו אל מול בית קודש הקודשים, שבו הכרובים נמצאים "ופניהם איש אל אחיו".

חג הפסח – להיסחף אחרי ה'

כיצד ה' מוציא אותנו ממצרים? ומהו הנס הגדול ביותר שהתרחש ביציאת מצרים? וכיצד הרבי הצליח לטפס על העץ ממנו כולם נפלו? התבוננות מרתקת בתהליך הרוחני שמתחיל בפסח, עובר דרך קריעת ים סוף, קבלת התורה בשבועות ומגיע עד לחגי תשרי שנחתמים בשמחת תורה

פסח הוא זמן בו אנו יוצאים למסע אחרי הקב"ה בהתמסרות מלאה וללא שום הרהורים. כל מחשבה הכי קטנה על השאלה כיצד נלך והאם זה באמת יצליח – היא חמץ שבפסח אסור אפילו במשהו...

הנס העיקרי של יציאת מצרים

כאשר נתבונן בסיפור יציאת מצרים נוכל לשים לב שישנם הרבה מופתים שמהם רבנו עושה, אבל כידוע, בהגדה של פסח, בכל הסיפור על יציאת מצרים, אנו לא מזכירים את משה רבנו אפילו פעם אחת. מה הסיבה לכך?

הטעם לכך הוא שאמנם משה רבנו עושה הרבה מופתים, אבל כל אלו אינם עיקר המהות של יציאת מצרים, כל המופתים העצומים של משה רבנו היו רק 'תפאורה' לנס האמיתי – ההחלטה של עם ישראל ללכת אחרי ה' באמונה מוחלטת.

את ההחלטה של עם ישראל ללכת אחרי ה' באמונה, משה רבנו – עם כל גדלותו – לא מסוגל לפעול. את הכח של האמונה ללכת אחרי הקב"ה בעיניים

כאשר ה' מתאר לעם ישראל את יציאת מצרים, הוא אומר זאת במילים מיוחדות: "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי". בכך ה' מבטא מה הייתה המשמעות של יציאת מצרים – ה' קרא לנו אליו, ונתן לנו את הביטחון ללכת אחריו בעיניים עצומות.

גם היום, פסח הוא הזמן בשנה בו אנו מצליחים להניח בצד את כל המחשבות והספקות שלנו, ולחשוב על כך שה' מרים אותנו. פעמים רבות היהודי מרגיש שהוא עצוב ומבולבל והרבה דברים מכבידים עליו, ובפסח ניתנת לו ההזדמנות לשחרר את כל המעמסה שעל כתפיו ולתת לה' לסחוף אותו.

את המהות הפנימית של פסח ניתן להמחיש על ידי תופעה שחזרה פעמים רבות אצל הבעל שם טוב הקדוש. תופעה מצויה היא, שכאשר הבעל שם טוב יצא למסעותיו, הוא היה מאפשר לחסידיו להתלוות עמו, אך בתנאי כפול ומכופל – שלא יהרהרו אחריו, ולא ישאלו שאלות. כך

עצומות, עם ישראל מקבל רק מה' יתברך ככבודו ובעצמו.

להאמין באמונה

בקריעת ים סוף משה רבנו כבר נכנס לתמונה, והתורה אומרת: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (גם בהגדה של פסח, זהו המקום היחיד בו אנו מזכירים את משה רבנו). בקריעת ים סוף עם ישראל כבר לא היה בלוע בתוך ההיסחפות אחר הקב"ה. בשלב זה עם ישראל מסתכל על ההליכה שלו אחרי ה' קצת מבחורץ, ובכח ההתקשרות למשה רבנו – עם ישראל מאמין באמונה שהתגלתה בו, ומחליט לדבוק בה.

גם בעבודת ה', קריעת ים סוף הוא השלב בו לאחר שהיהודי נסחף אחר ה' והלך אחריו בעיניים עצומות, כעת הוא מסתכל על ההיסחפות שלו אחר ה', ומאמין בה ובוחר בה.

ה' מתלבש בתורה

בשלב הבא, כאשר מגיעים להר סיני לקבל את התורה, משה רבנו כבר עומד בפני עצמו, כאשר ה' אומר לו – "וגם כך יאמינו לעולם". לאחר שנסחפנו באמונה אחר ה', ולאחר שהחלטנו להאמין באמונה ולדבוק בה, כעת בשבועות – חג מתן תורה, אנו מאמינים בתורה.

עד שבועות האמונה שלנו הייתה מופשטת. בפסח האמונה הייתה מופשטת לגמרי ונסחפנו אחר ה', בקריעת ים סוף היא ירדה קצת יותר למטה – והחלטנו להאמין

באמונה. אך בשבועות ה' יורד למטה ממש, ומתלבש בתוך התורה, כך שכאשר אנו אוחזים בתורה ומאמינים בתורה – אנו בעצם אוחזים בו ומאמינים בו. לכן במתן תורה, האמונה שלנו היא במשה רבנו – מי שמוסר לנו את התורה. משום שה' יורד למטה, לתוך התורה, ודרכה אנו תופסים בו.

גם בעבודת ה', שבועות הוא הזמן בו מתגלה ההתמסרות של היהודי לתורה, כאשר דרכה הוא אוחז את הקב"ה. היהודי לא מפנה את האמונה שלו כלפי מעלה, אלא להיפך, כלפי מטה, לתורה בה ה' שם את עצמו.

ה' נכנס לחיים שלנו

אך בכך לא נגמר התהליך. לאחר שבועות מגיעים חגי תשרי – ראש השנה, יום כיפור, סוכות ושמחת תורה. כעת ה' יורד עוד יותר למטה: קודם ה' התלבש בתורה, וכעת – בחגי תשרי – ה' מתלבש בתוך החיים שלנו. בחגים של חודש תשרי ה' מתגלה בתוך העבודת ה' שלנו, בתוך הרצונות והכיסופים שלנו, בתוך הוידוים שלנו, ובתוך השמחה והריקודים שלנו.

בסוף, זו התכלית, וזה מה שהקב"ה הכי רוצה – להיכנס לתוך החיים של היהודי.

להסתכל למעלה

את כל התהליך הזה אנו מתחילים בחג הפסח הקרב ובא. הכל מתאפשר רק בזכות ההיסחפות המוחלטת שלנו אחר ה' יתברך באמונה ובעיניים עצומות.

הוא לא ראה זאת, והוא המשיך לטפס
מעלה מעלה...

בפסח כולנו כמו הרבי
מלויבאוויטש. לא מסתכלים למטה. יוצאים
ממצרים, מכל המחשבות והספקות,
והולכים אחרי הקב"ה בעיניים עצומות
ובאמונה מוחלטת.

שנזכה להיסחף אחרי ה' בעיניים
עצומות!

מסופר על הרבי מלויבאוויטש,
שבהיותו ילד בן שש, היה מטפס עד הצמרת
של עץ גבוה, שכל ילדי השכונה לא הצליחו
לטפס עליו. פעם שאלו אותו: "כיצד אתה
מצליח לטפס עד למעלה, בעוד חבריך
נופלים אחד אחרי השני"? על כך הרבי
ענה: "אני לא מסתכל למטה, אני מסתכל
רק למעלה". אפשר להסתכל כך על כל חייו
של הרבי, כי אכן הרבי הסתכל תמיד
למעלה, ונראה שאפילו לאחר שנגמר העץ,

שיר השירים – קדש קדשים

מה התחדש בשיר השירים, שלא מצינו בכל התורה כולה? מהי משאלת הלב הכמוסה של הנערה, והאם ה' נענה לה? וכיצד כל זה מהווה משל לקשר שבין היהודי לקב"ה

האחרים. בשיר השירים, מתואר הדוד כנזקק וכתלוי ברעיה – הקב"ה כביכול נזקק לנבראים! זוהי אמירה עזה ביותר שהיא ייחודית לשיר השירים ולא ראינו דוגמתה בתורה או בנביאים.

המשל – נערה פשוטה ומלך גדול

המגילה פותחת בחלומה של נערה עלומה ופשוטה, שלא מוותרת על כיסופיה להינשא למלך הגדול. בעוד ששאר הנערות במעמד שלה משלימות עם המציאות, ובחרות להן שידוך פשוט שמתאים להם, הנערה שלנו מתעקשת על הרצון הפנימי שלה, על אף שעל פי ההיגיון אין לו סיכוי להתממש לעולם. את חלומה היא מביעה בתיאורים עזים ונרגשים. היא יודעת בדיוק מה היא רוצה – היא מדמינת להיות עם המלך הגדול בקשר של איש ואישה.

והנה, תמימות הרצון של הנערה וההליכה 'עד הסוף' על כיסופיה הפנימיים, הוא הוא ששובה את לב המלך הגדול. המלך שומע את חלומה, רואה עד כמה היא נאמנת לו, ופשוט 'מתאהב' בנערה. היא מוצאת חן בעיניו, וגם הוא רוצה אותה. לאורך

"אמר רבי עקיבא – כל השירים קודש ושיר השירים קודש קודשים". כאשר קוראים את שיר השירים מתוך תמימות טהורה, מרגישים שיש פה משהו מיוחד. כאשר מסתכלים על שיר השירים כמשל לקשר שבין הקב"ה לכנסת ישראל, הקריאה במגילה תמיד תהיה מרגשת, גם אם לא מבינים בה כל ביטוי וכל משפט. הקריאה בשיר השירים משמחת, כי כיף לחשוב שיש קשר כל כך 'אינטימי' עם הקב"ה.

הגאון מליסא בעל 'החוות דעת ונתיבות המשפט' מבאר באופן נפלא – בהקדמה לספרו 'צורר המור' על שיר השירים – את הייחודיות של שיר השירים, ומדוע נקרא קדש קדשים: "אולם באמת נתייסד במשל זה להורות לנו אהבת הש"י אותנו וכאילו הוא צריך אלינו וכביכול מקבל תועלת מאתנו וכמשוש חתן על כלה ישיש עלינו כשנהיה מתייחדים באהבתו ומדמה הדבר כאילו אירס אותנו באירוסין ונשא אותנו בנישואין והכניס דברים גבוהים מעל גבוהים בשיר זה".

כלומר, במגילה זו ישנו חידוש שלא מצינו בחמישה חומשי תורה ובשאר ספרי התנ"ך

עומדת למבחן, אך גם בכל רגע של קשר היא מרגישה מחדש שהמלך בחר בה על אף חוסר ההיגיון שבכך.

אמנם, הקשר אינו רק בחירי. אם הקשר יהיה מבוסס רק על כך שהמלך בחר בה, הנערה תרגיש שהוא לא מממש את ציפיותיה וחלומותיה. הנערה רוצה להרגיש שהמלך 'משתכר' ממנה ונסחף אחריה לגמרי.

ואכן, כך מתואר הקשר בין המלך לנערה בשיר השירים: בתחילת המגילה הנערה משתכרת מכיסופיה למלך - "כי טובים דודיך מיין", "נזכירה דודיך מיין", וכן היא מדמיינת כביכול כבר המלך "הביאני אל בית היין". אך ככל שמתקדמים במגילה ומתפתח הקשר, המלך מביע שדווקא הוא 'משתכר' מאהבתו אותה, ותיאור היין עובר מלבטא את השיכרון שלה למבטא את השיכרון שלו: "מה טובו דדייך מיין", וכן "שתיתי ייני עם חלבי". בהמשך הוא משבח אותה: "וחכך כייך הטוב". והנערה מזמינה אותו אליה ואומרת: "אשקך מיין הרקח".

כך מצטייר לפנינו הקשר בין המלך לנערה: מצד אחד הוא מלך גדול שבוחר בנערה פשוטה, אך מצד שני הוא 'משתכר' ממנה ונסחף אחריה כל כולו.

הנמשל – היהודי והקב"ה

שיר השירים כולו משל לקשר שבין היהודי לקב"ה. כאשר היהודי קורא את שיר השירים, נחשף בפניו ציור חדש של קשר עם הקב"ה, סוג של קשר כזה שהוא לא

המגילה הקשר מתפתל, ועובר עליות וירידות. הקשר מטבעו הינו דבר חי, מלא תנועה, ולעולם הוא לא קופא על מקומו. אך אם בתחילה היה נדמה שהתהפוכות שהם עוברים מהוות איום על הקשר, לבסוף מבינים שניהם שדווקא העליות והירידות הללו הן לב הקשר, וזה מה שהם מחפשים באמת.

אמנם, חשוב לשים לב שגם לאחר שהמלך הגדול והנערה הפשוטה הינם בקשר של איש ואישה, הפער העצום ביניהם לא התבטל, והמלך הגדול עודנו המלך והנערה עודנה נערה פשוטה. מצד אחד המלך הגדול החליט שמוצא חן בעיניו להיות בקשר עם הנערה, והוא בוחר להיכנס לתוך הקשר איתה לגמרי. אבל מצד שני זו החלטה ובחירה שלו, ולא משהו שהוא 'מחויב' בו, ותיאורטית הוא יכול לבחור אחרת בכל רגע. אמנם, על אף שהמלך יכול לבחור אחרת, הוא בוחר כל כך חזק להיות בקשר עם הנערה, עד שהוא רוצה להיות איתה בקשר כזה בו הוא כביכול 'מחויב' אליה וזקוק לה, והוא לא יכול לבחור אחרת. אם כן, גם כאשר הוא נמצא עם הנערה הפשוטה בקשר כזה בו הוא זקוק לה, זו גם כן בחירה חופשית שלו, והוא יכול לבחור להמשיך את הקשר הזה ויכול להחליט שלא.

הפער העצום הזה נותן לקשר השראה של יראה ומתח תמידיים, והוא גם מה שנותן לקשר את העוצמה שלו. הנערה מרגישה שבכל רגע בו היא נמצאת בקשר עם המלך מתרחש חידוש מופלא. בכל רגע היא

ה' הינה להיכנס לתוך הקשר איתו כל כך חזק, עד שה' 'משתכר' מאהבתו אותו.

היהודי חש ששני הצדדים הללו הכרחיים למילוי משאלת ליבו הפנימית. מצד אחד, היהודי רוצה שהקשר שלו יהיה עם ה' בעצמו, הגבוה והמרומם. היהודי לא רוצה קשר לא עם מלאך ולא עם שרף, אלא עם הקדוש ברוך הוא בעצמו - עם מי שהפער ביניהם יהיה תמיד אינסופי. ומצד שני, היהודי רוצה שהקדוש ברוך הוא בעצמו יאהב אותו כל כך, עד שכביכול ירצה להיות שיכור מלב אהבה.

הרצון של היהודי הוא בהחלט נועז, ובכל זאת היהודי הולך עליו בתמימות. היהודי מכיר בכך שההיענות של ה' לרצונו אינה רק תוצאה שנבעה מכך שהוא מאוד רוצה. אם כך היו פני הדברים, היהודי לא היה מעז לבטא רצון כזה מופרך. אלא שהיהודי יודע שבאמת ההיפך הוא הנכון: בפנימיות, ההיענות של ה' אליו והחשק שלו להיות איתו בקשר - היא זו שהצמיחה את הרצון התקיף שלו לקשר הזה.

יכול היה להעלות בדעתו. אמנם, לאחר שהיהודי קורא את המגילה, הוא מרגיש שבדיוק את הקשר הזה הוא חיפש כל חייו, ושזו בעצם משאלת לבו הכמוסה כל השנים.

כיצד שיר השירים מהווה משל לקשר של היהודי עם הקב"ה?

היהודי הוא הנערה הפשוטה, מצד אחד הוא שייך לעולם הזה, לגשמיות ולתאוות, ומה לו ולמלך מלכי המלכים הקב"ה. אך היהודי תמים ברצונו, והוא לא מוותר, הוא מביע רצון מופרך בכל קנה מידה - הוא רוצה להיות עם הקב"ה בקשר כמו של איש ואישה. היהודי רוצה שה' ירצה את הקשר איתו, כשם שהוא רוצה את הקשר עם ה'. היהודי רוצה שה' יהיה איתו בקשר כל כך חזק, עד שה' יהיה כביכול זקוק לקשר איתו, והוא לא יוכל לוותר עליו. זהו חלומו של היהודי, והוא הולך עליו עד הסוף.

למרבה הפלא, ה' נענה לרצון הכנה של היהודי. תמימותו של היהודי, וההליכה שלו על רצונו עד הסוף, מוצאים חן בעיניו. ה' מחליט שהוא רוצה לרדת ממקומו הגבוה והמרומם, ולהיכנס לתוך הקשר עם היהודי. הקשר אמנם עובר תהפוכות, עליות וירידות, אך אלו רק עושים את הקשר חי ורענן.

אמנם, יחד עם זה שה' נענה ליהודי, היהודי שם לב היטב לפער האינסופי שקיים ביניהם. היהודי עודנו חש קטן וחסר, והוא יודע שה' לעולם יהיה מרומם ושלם. ולמרות זאת, היהודי מרגיש שהבחירה של

המאמר מוקדש לע"נ אליס פאיזה בת יוסף נעים שיום פטירתה חל בד' ניסן

להעשיר את האמונה

מה היחס בין ארבעת המצוות של ליל הסדר – פסח, מצה, מרור והגדה, וכיצד מצוות אלו מעמיקים אצלינו את האמונה ומעשירים אותה? מדוע הקב"ה נמשל לפיסח? ומה הקשר בין 'יחץ' לביטוי "מי שאוכל לבד מת לבד". על כל זה ועוד ניתן ללמוד במאמר יסודי וחשוב זה.

רואים שהמצה יכולה להיות במקום פסח. זה משהו מיוחד – למה המצה קשורה לפסח?

בקערה אנחנו לא שמים מצה כנגד הפסח, אלא זרוע, שזהו משהו שבאמת דומה לקרבן. ובכל אופן באכילה אנו אוכלים מצה כנגד הפסח.

אפשר להגיד טעם פשוט לכך, שלא רוצים לאכול בשר כדי שלא יהיה נראה כאכילת קדשים בחוץ. ולכן באמת לפי חלק מהמנהגים משאירים את הזרוע למחרת אוכלים אותה באותו יום.

אך אפשר לבאר בצורה פנימית יותר, שיש משהו במצה שהיא כוללת גם את הפסח וגם את המרור בתוכה*. וכמו שנסיכר בהמשך.

[ניגנו ניגון רוסטוב, וכיוון שאף אחד לא אמר על מה רוצים שהשיעור יהיה ניגנו ניגון פולטובה]

אז נדבר על פסח.

פתיחה

אנחנו אומרים בהגדה "כל שלא אמר שלושה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח מצה ומרור". וצריך קצת להבין את העניין של השלישיה הזו, מהי בעבודת ה'.

קודם כל, היום יש לנו בפשטות רק מצוות מצה מדאורייתא, ולאחר מכן מרור מדרבנן. פסח אנו בכלל לא יכולים לקיים, אבל עושים לו זכר ולשם כך אוכלים עוד מצה (מה שנקרא "האפיקומן"). אם כן

שתחשך) למדו מהיקש זה ש"הפסח ומצה ומרור מצוות משתחשך", אף שרק לגבי הפסח נאמר "ואכלו את הבשר בלילה הזה", ובטור ("או"ח תנח) הביא מתשובות הגאונים שיש שאסרו לאכול מצה שהכינו אותה לפני חצות של ערב פסח, מכח היקש זה! זה באמת פשט הפסוק שהגמרא מביאה "על מצות ומרורים יאכלהו", אלא שזה נאמר על פסח שני, אבל לגבי פסח ראשון הלשון היא (בפרשת בא, שמות יב, ח) "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר

* [הגמרא בפסחים (קכ): אומרת שהמצה הוקשה לפסח (ולכן לפי ר"א בן עזריה מי שאכל מצה אחר חצות לא יצא ידי חובתו). ההיקש הוא מה שבעמוד א' שם למדו מהפסוק בפרשת בהעלותך (במדבר ט, יא) "על מצות ומרורים יאכלהו" ש"מרור בזמן הזה דרבנן", והגמרא שם אומרת שלפי זה היה ראוי שגם מצה תהיה מדרבנן אלא ש"מצה מיהדר הדר ביה קרא (בפרשת בא, שמות יב, יח) בערב תאכלו מצת". תוס' (בדף צט: ד"ה עד

בקרבת פסח ה' נמצא אצלנו

דוגמא נוספת לכך שהפסח קשור למה שה' עושה, לנוכחות של ה', היא מה שבפסח מצרים, הבית של היהודי במצרים הוא כמו המזבח, זורקים את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות של הבית.

יש עוד דוגמא לכך בהלכות של קרבן פסח. ישנה הלכה שאסור להוציא את הקרבן מהחבורה, כלומר שבעצם המקום של האכילה הוא כמו המקדש (אם מדמים זאת לשלמים אז הוא כמו ירושלים עיר הקדש, ואם מדמים זאת לחטאת אז הוא כמו חצר המשכן-העזרה). איפה שהיהודי נמצא – שם הקב"ה שוכן.

ה' פוסח

ההסתכלות על הבית של היהודי בתור מקדש, ועל זריקת הדם על המשקוף כזריקה על המזבח, מקבלת חיזוק לאור ההסבר של אדמו"ר הזקן לפסיחה של הקב"ה על בתי ישראל. בד"כ חושבים שמה שכתוב "ופסחתי עליכם" הכוונה שה' נמצא אצל המצרים (והורג אותם) ולא אצל היהודי (ובכך היהודי ניצל), קופץ ומדלג על היהודי ונמצא אצל המצרי. אבל אדמו"ר

(וממילא לא יוכל לאכול אותו) – יצא ידי חובה. רואים מכאן שעל אף שהאכילה עיקרית בפסח יותר מבשאר הקרבנות, שבשאר קרבנות אם לא אוכלים לא חוזרים להקריב ואילו בקרבן פסח אם לא אוכלים חוזרים להקריב, בכל זאת העיקר יותר הוא הדם (בעניין זה ראה גם בחוברת על פסח בפתחה לליל הסדר).

בכל אופן, חוץ ממצוות ההגדה שיש לנו בלילה הזה יש לנו שלוש מצוות, כאשר היום העיקר היא המצוה של המצה, למרות שבזמן המקדש באופן פשוט העיקר הוא הפסח².

אם כן, צריך להבין קצת מה זה אומר בעבודת ה', ומה היחס בין השלושה הללו.

פסח – מה שה' עושה

העיקר הוא דם הקרבן שגורם שה' יראה

באופן פשוט, בהסתכלות הכי פשוטה, קודם כל הפסח קשור למה שהקב"ה עושה, המילה "פסח" היא על שם הפעולה של ה' "ופסחתי עליכם". "על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים".

גם הקרבן עצמו עיקרו הוא מה שה' עושה. אמנם נכון שאנחנו שוחטים את הפסח ואוכלים אותו, אבל העיקר הוא שבפסח מצרים שמו את הדם על המשקוף כדי שה' יראה את הדם. וגם בקרבן פסח של הדורות הבאים רואים שלדם יש את החשיבות העיקרית.³

פְּלִילָה הָיָה, צָלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מִרְרִים יֵאָכְלֶהוּ, אִמְנָם גַּם מִהַלְשׁוֹן זוֹאת מִשְׁמַע שֶׁהַמִּצּוֹת הֵם טְפִלוֹת לַפֶּסַח.

² כך נראה לפחות מהפסוק של פסח שני, על אף שגם בפסח ראשון משמע שהמצוה טפלה, אלא שכמו ששם יש מצווה בפני עצמה על אכילת מצות (ראה לגבי כל זה בהערה הקודמת).

³ אם אדם יאכל את הבשר ולא יזרוק את הדם לא יצא ידי חובה, ואילו אם יזרוק את הדם והבשר ייטמא

מצה – מה שאנחנו עושים

העיקר של המצות הוא כמו שמפורש בפסוקים, שאוכלים מצות כי אנחנו לא הספקנו להתפיה אותם. וכמו שאומרים בהגדה "על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם". בני ישראל האמינו בקב"ה, ועשו את המצות.

היחס בין הפסח למצה

א"כ לעומת הפסח שהוא האמונה של ה' בנו, המצות זה האמונה שלנו בה". יש על כך ווארט מפורסם של הקדושת לוי (בפרשת בא, עה"פ "ואמרתם זבח פסח הוא"), שאנחנו קוראים לחג על שם מה שה' עשה – "חג הפסח", ואילו ה' קורא לחג על שם מה שאנו עשינו – "חג

הזקן מסביר הפוך, ש"פסחתי" הוא מלשון 'פיסח' (שקרוי כך על שם הפסיעה-הדריכה שלו, שהוא דורך בקפיצות ולא הולך ברצף), שדורך על הבית של היהודי ומדלג ולא נמצא בבית של המצרי" וכך אין לו קיום, וממילא המצרי אינו קיים¹. כך ה' שוכן בביתם של היהודים.

זהו דימוי מפתיע, גם עצם הפירוש שה' דורך בבית של יהודי (סתם יפה, לחשוב שזה הציור שהיה), וגם לצייר כאילו הקב"ה פיסח. צריך להבין למה יש דימוי כזה לקב"ה בלילה הזה – שהוא נראה כמו פיסח. (ונדבר על זה בהמשך, תחת הכותרת "ה' פיסח" בפרק "פסח ומצה ומרור בעבודת ה' הפנימית שלנו").

הבאנו את פירושו אדמו"ר הזקן כדוגמא נוספת לכך שה' שוכן איפה שנמצא קרבן פסח.

נמצא הוא בעצם 'מדלג' עליו במובן שהוא לא מחשיב אותו וכך הוא נעלם.

¹ כך רואים בדברי אדה"ז בלקוטי תורה לפסח (אחרי פרשת צו, יג ד) "דהנה ענין הפסח הוא מ"ש ופסח ה', שהוא ענין דילוג והמשכה שלא כסדר ההשתלשלות, וכמ"ש ובמורא גדול זו גילוי שכינה, שהוא בחי' אור א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מהשתלשלות העולמות שהיה מאיר ומתגלה אז בנפשם האלקית. וזהו עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים... שע"י בחי' הגילוי זה דוקא וגאלם וכמ"ש ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך". ועוד (טז ד) "אשר פסח ה' בחי' דלוג בלא אתעדל"ת מדלג על ההרים כו".

² ראה אריכות על כך בחוברת על פסח בפתיחה לליל הסדר, ובעיקר בהקדמה ל"מה נשתנה".

¹ כמו שכתב רש"י עה"פ "ופסחתי עליכם" (שמות יב, יג).

² כך משמע במכילתא דרבי ישמעאל (מסכתא דפסחא, פרשה ז') "ופסחתי עליכם. ר' יאשיה אומר אל תקרי ופסחתי אלא ופסעתי שהקב"ה מדלג על בתי בניו במצרים שנאמר קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים, ואומר הנה זה עומד אחר כתלנו וגו'". והרי "מדלג על ההרים" פירושו שהוא דורך על ההרים, ולא שהוא דורך על בין ההרים.

³ שאלה: למה הגוי נעלם? בדרך כלל אומרים שכשהקב"ה נמצא – אין מציאות, וכדי שתהיה מציאות צריך שהוא יסתלק. תשובה: פה מסבירים הפוך, שכשהקב"ה נמצא הכוונה שהוא שוכן ושורה פה ומתייחס לפה וכך יש כאן מציאות, ואיפה שהוא לא

עוד צריך להבין מהו המרור, שהוא
עוד עניין שלישי.

על המרור אנו אומרים "על שום
שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים".
לפי זה, משמעותו של המרור היא שאנו
רוצים לזכור את המרירות.

שתי סיבות לזכירת המרירות

אפשר להגיד את זה בשתי צורות:
אפשר להגיד שאנו זוכרים את המרירות כדי
להודות לקב"ה יותר על הנס (זה הציור
שאנו מציירים בדרך כלל). ואפשר להגיד
שאנו אוכלים את המרור כדי להגיד שאנו
רוצים לזכור שזה היה מר, שחשוב לנו
לשים לב שהשקיעה בתוך המציאות היא
מרה.

בפרט שאנו רואים שכאשר עם
ישראל מנסים לעשות זכר למצרים – מה
הם זוכרים? הם זוכרים דברים מאוד
מתוקים, ולא את המרור. "זכרנו את הדגה
אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת
האבטחים ואת הקציר ואת הבצלים ואת
השומים". את העבודות לא זוכרים, אלא רק
את התענוג שהיה להם שם. לפי זה, כאשר
אנו רוצים לזכור את המרירות, אנו רוצים
לזכור שהיה דבר מר.

בדרך כלל חושבים שהעובדה שהיה
מר במצרים היא פשוטה לגמרי, ואנו זוכרים

המצות. כמו בתפילין, שאצלנו כתוב "ה'
אחד", ואצלו כתוב "ומי כעמך ישראל"ט.

זה מאוד בהיר, מהם שני הדברים –
מה שהקב"ה עושה, ומה שאנחנו עושים.
או במילים אחרות: כמה ה' משגיח עלינו,
וכמה אנחנו הולכים על זה.

בזה"ז – רק מצה

על פי זה מאוד ברור שכאשר בית
המקדש קיים וה' שוכן, אפשר לעשות את
החלק של פסח. וכשאין בית המקדש קיים
נשאר רק המצה, רק מה שאנחנו.

אמנם, קצת מתמיה שמה שהקב"ה
עושה – לפעמים קיים ולפעמים לא קיים
אצלנו, ומה שאנחנו עושים – תמיד קיים
אצלנו. צריך להבין את הנקודה הזו, ונסביר
בהמשך.

נגדיר זאת ככה: החיוב לחגוג את
הפסח תמיד קיים. אבל היכולת שלנו לראות
את הפסח כמו שהוא נראה מצד ה' היא רק
כאשר ה' שוכן בקרבנו.

לפי זה צריך להבין גם למה באמת
פסח הוא כבש, בעל חיים ואילו המצה היא
לחם? נדבר על כך בהמשך.

המרור – לזכור את המרירות

^ט כמו כן אנו מזכירים בתפילה "מתן תורתנו",
ואילו ה' קורא לחג בתורה על שם הספירה שלנו –
"שבועותיכם".

אלקות, נשמות עולמות

לפי מה שאמרנו, כאשר אני רוצה לצייר את השלישייה, אפשר לצייר אותם בדומה לשלישית המושגים של הבעל שם טוב – 'אלקות נשמות עולמות'.

פסח הוא מה שה' פוסח – אלקות; ומצות הם הנפש האלקית שהיא הולכת אחרי ה' – נשמות; והמרור הוא מה שהיא במצוקה בתוך המציאות – עולמות.

להיוולד ולהיות מציאות

כדי להסביר יותר טוב צריך לשים לב למשהו מיוחד על המרור:

כאשר אני רוצה להסביר את העניין של הפסח, קודם אמרנו שהעיקר הוא הדם ומה שה' עובר פה, אך אפשר להסתכל שהעיקר הוא הכבש, שהוא מקופל "ראשו על כרעיו ועל קרבו". והוא מסמל את איך שהכל היה כמו עֶבֶר (ראה נדה ל:), כמו שכתוב שהיינו במצרים כ"עובר בבטן אמו"^א.

רואים זאת מאוד חזק במצוות פדיון הבן, שכתובה בפסוקים שמופיעים מיד לאחר יציאת מצרים (בסוף פרשת בא), מיד אחר יציאת מצרים יש לנו פדיון הבן. ובפדיון הבן בעצם אנחנו לוקחים את

את המרירות כדי שנודה לה' יותר. אבל אם אנו משווים את מצרים לענייני עולם הזה – הפשט של המרור הוא כמו הפשט השני.

נניח אדם אכל ולאחר מכן הקיא, השאלה מה הוא זוכר, את זה שהוא אכל או את זה שהוא הקיא. או נניח אדם אכל ואחרי זה היה לו קלקול קיבה, מה הוא זוכר?

או אדם אכל, וסתם יצא פסולת. פה ברור מה הוא זוכר, זוכר את החלק הטוב ומדחיק החוצה (גם מהגוף וגם מהזיכרון) את הלא טוב.

כשאומרים לאכול מרור מתכוונים להגיד – 'תשים לב שזה מר. להיות במצרים לא כזה מתוק כמו שאתה חושב, זה מר. אל תחשוב כמו שאתה מצייר באופן פשוט שזה מתוק'.

באמת אפשר לחבר בין שתי המשמעויות, הן לא לגמרי מנותקות אחת מהשנייה. כי אם אני באמת מתייחס למצרים כאל דבר מר, ואני שם לב למרירות שיש פה ולא מתגעגע לדברים הלא טובים, ממילא בעצם אני גם מרגיש את הגעגוע שהיה לי לצאת משם. והגעגוע לצאת, מבליט את השמחה שהייתה ביציאה. ממילא יש קשר כמובן בין הדברים.

^א מתבאר בהרבה מקומות בחז"ל ובספח"ק, ראה לדוגמא אריכות על כך בשער הכוונות לפסח, החל מדרוש א'.

^ב [שלישייה חשובה שמקורה באגרת הבעש"ט הידועה לגיסור ר' גרשון מקיטוב, מובאת בכש"ט באות א'. הרב יצחק מזכיר את זה בריבוי מקומות, ראה בעיקר "בסוד ה' ליראיו" שער "עולמות נשמות אלקות"].

את עם ישראל. סתם ככה יש רק את הקב"ה ופתאום יש אותנו.

שתי צורות הסתכלות על המרירות

אם אני מסתכל ככה, אז אני יכול להסתכל על המרירות בשתי צורות. כאשר הילד נמצא בעיבור הוא במרירות, כלומר שהוא רוצה לצאת החוצה ולהיולד. הוא לא רוצה להיות חלק מהאמא אלא הוא רוצה להיות עצמאי. כך הנשמות שלנו, בפסח אנו רוצים להיולד.

ישנה מחלוקת האם "נוח לאדם שלא נברא משנברא". אז יש שתי צורות להסתכל: אפשר להגיד שבאמת עדיף לא להיות, כמו שכתוב "טוב משניהם אשר עדנה לא היה" בשביל מה נולדתי בכלל? ואפשר להגיד שכן טוב שאני קיים אני שמח מזה, ולא טוב שאני בלוע בתוך ה', אני מרגיש שהיה שם מאוד קשה ורציתי לצאת, כמו שהעובר רוצה לצאת החוצה.

פסח מצה ומרור בעבודה הפנימית

שלנו

עכשיו לפי זה, כשאנו באים לחגוג את הפסח, מהי העבודה הפנימית שלנו?

התינוק ומוציאים אותו. מאיפה אנו מוציאים אותו? אפשר להגיד שאנו מוציאים אותו מהקדושה לחולין, ואז לא מובן למה אנו שמחים בכך שהוא יוצא החוצה. אלא שהכוונה שעד גיל חודש הוא נחשב נפל, הוא כאילו עוד לא נולד, ובעצם הוא בלוע עדיין. איפה הוא בלוע? אפשר להגיד שהוא בלוע בתוך המציאות, בתוך אמא שלו, בתוך הגוף שלו, ועוד לא חי. ואפשר להגיד שהוא בלוע בתוך הקב"ה² ונהיה כעת נשמה בגוף. אפשר להסתכל גם ככה וגם ככה.

כאשר בני ישראל יוצאים ממצרים הם יוצאים להיות מציאות עצמאית. כי איפה הם היו נמצאים לפני כן? אפשר לומר שהם היו בלועים בתוך המציאות, כמו בפדיון הבן שהילד בלוע בתוך הגוף שלו וכעת הוא נהיה חי; ואפשר להגיד שהם היו בתוך הקב"ה. שניהם פנים של אותו דבר קצת.

כלומר אני יכול להגיד שבעצם אנחנו נמצאים ובלועים בתוך העולם הזה, וכשאנו יוצאים ממצרים הכוונה שאנחנו נולדים ונהיים מציאות עצמאית, ואז הדימוי ליציאת מצרים הוא כמו שכתוב שזה כמו פרה "עגלה יפה-פיה מצרים" שהעובר יוצא ממנה. אבל אפשר גם להסתכל שזהו "בני בכורי ישראל", שיש את הקב"ה ופתאום אנו נולדים – יש אותנו,

ממך, "יצרתה, נפתחה ביי" (וכמבואר בריבוי מקומות בחסידות, ראה לדוגמא תורה אור משפטים עז א).

² כמו שאומרים: "אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא" – כלולה כך, "אתה בראתה" – אתה מוציא אותה

מצה – ההליכה אחרי ה' בעצימת עיניים

יש מה שאני מרגיש שפסח הוא זמן בו הקב"ה רוצה שאני ארגיש שהוא לוקח אותי אליו. דיברנו על כך בשיבה (בשור"ת לדורשי פרשת פקודי), שאדמו"ר הזקן מסביר (לקו"ת צו יג ד) ש"מצה" היא לשון "מצה ומריבה". שכל מחשבה הכי קטנה שגורמת שאני לא יכול ללכת לגמרי על הקב"ה היא חמץ, משהו שאני צריך לריב איתו. זו המצה של פסח. אני רוצה ללכת על הקב"ה בעצימת עיניים, להגיד שיש ה' וחץ מזה אני לא צריך להסתכל על שום דבר אחר. כמו שב"שמע ישראל" עוצמים את העיניים, כך בפסח אני רוצה להגיד שיש אותו וזהו, ולא צריך להסתכל על שום דבר. כל מחשבה הכי קטנה שאומרת לי לחשוב רגע האם זה ככה או לא – זה נקרא להכניס את השכל שלי, וזה גרוע מאוד.

כתוב שחמץ שאר עולה (בגימטריא) עץ הדעת. נדמה לי שכך כתוב באר"י²¹. זה הולך על פי הדעה שעץ הדעת חיטה היה. לפי זה עץ הדעת עניינו להתחיל לחשוב, להתחיל לחשוב היינו להיות מודע לעצמי,

כלומר לנכס את כל מה שקרה לעצמי, אני חשבתי על זה, זה רעיון שלי. אך באמת אני צריך להגיע למקום כזה שהאמונה היא לא רעיון שלי אלא היא הגיעה מהקב"ה. האמונה היא מה שהקב"ה לוקח אותי אליו, ואני יכול להרגיש (וזה כבר המצה) שהקיום שלי הוא מהקב"ה, אין לי קיום מהמציאות.

דיברנו על כך²² שבני ישראל כהשם יצאו ממצרים אכלו שישים סעודות מהמצה (ראה שמות טז, א וברש"י שם). מה הכוונה? שהם הלכו על הקב"ה כל כך חזק, שבלשוננו היום זה כמו זוג שחי מאהבה ולא צריכים ללכת למכולת²³. אנו חיים מאהבה.²⁴

א"כ מה שאנו מרגישים בעיקר באכילת המצה הוא שאנחנו הולכים על הקב"ה וזה מה שהנפש האלקית רוצה מאוד את הקב"ה, והיא הולכת על ה' לגמרי. זו המצה, האמונה של ללכת אחרי ה'.

פסח – רואים שה' עשה שנאמי

אבל אנחנו רוצים שבעיקר מה שנרגיש כאשר אנו הולכים על האמונה, הוא שאנחנו נרגיש שהאמונה הזו עצמה

²¹ יש פסוק במשלי "טוב פת חרבה ושלוה בה מבית מלא זבחי ריב". אפשר לדרוש שמהי פת חרבה? מצה. יותר טוב שיש פת חרבה, כלומר שאין לך מה לאכול. אין בה שום דבר, רק אמון, יש שלווה, אני מבסוט, לא חושב על שום דבר אחר. מאשר בית שמלא בזבחי ריב, אבל הכל בלי אמון. הולכים הרבה למכולת, או רבים מי ילך למכולת...

²² [כתוב במגלה עמוקות אופן רכ"ז]

²³ נשלח במייל השבועי של הישיבה, לפרשת בשלח תשפ"ג "למה לדרוף אחרי המציאות" (ומין באתר של הישיבה).

²⁴ יש ביטוי היום – "עם אהבה לא הולכים למכולת". צריכים לעבוד, לא עוזר שהתחתנת ושיתהיה בתוך הבועה של עצמך. [אפשר לומר "עם אהבה לא הולכים למכולת" שיש לנו אהבה לקב"ה ואז אנו לא צריכים ללכת למכולת]

יחד עם האמונה את זה שהקב"ה הוא זה שהמציא את האמונה שלי. כלומר אני לא מרגיש שאני ממציא את זה, אלא שהקב"ה המציא את זה.

בזה"ו – המצה כוללת בתוכה גם את הפסח

שאלנו בהתחלה – איך יכול להיות שהמצה שהיא מה שאנו מאמינים והולכים אחרי ה', היא מצווה שקיימת יותר מאשר הפסח. כעת נוכל לענות על כך: מה שרואים שהקב"ה הוליד את האמונה שלנו זה באמת חידוש שמגיע מלמעלה לגמרי – לפעמים מגיע אלינו ולפעמים לא. לפעמים רואים זאת ולפעמים לא. אז בזמן יציאת מצרים זכינו, בזמן בית המקדש שמקריבים את הקרבן יש השראת שכינה, ואז רואים איך ה' גורם לאמונה שלנו. אבל בזמן הזה רואים את האמונה, אך היא כל כך חזקה שהיא כוללת בתוכה גם את זה. לכן אנו אוכלים את המצה גם בשביל הפסח, כי זה הפסח כמו שהוא כלול במצה. בתוך האמונה שלי כלול זה שה' הוא זה שעשה אותי מאמין.^ט

שאנו מאמינים, מי שהוליד אותה בתוכנו הוא הקב"ה. זה נקרא שה' 'פסח עלינו'. מאיפה נהייתה לנו האמונה הזו? כשאדם מאמין בקב"ה, הכוונה שהוא חושב שגם את האמונה עצמה הקב"ה המציא. ה' המציא אותו כמאמין. הקב"ה המציא את היהודי שהוא יהיה מאמין, ועכשיו היהודי בוחר ללכת על האמונה הזו". אבל אם כאשר הוא מאמין בקב"ה הוא מרגיש שזו פעולה שלו, ממילא יוצא שהוא מנתק את האמונה והופך אותה להיות תלושה לגמרי. כדי שהאמונה תהיה אמונה אמיתית צריך שיהיה קרבן פסח שהוא איך שהקב"ה עשה שתהיה לי אמונה.

לצערנו אנו לא מרגישים את זה, כי אין לנו קרבן פסח היום, כי בית המקדש לא קיים. בזמן בית המקדש יש גילוי של ה', כמו שאנו אומרים בהגדה "מורא גדול – זה גילוי שכינה", ה' מראה את עצמו".

מה הכוונה שרואים גילוי שכינה? רואים את איך שהקב"ה גרם לאמונה שלנו בו. האמונה שלנו כל כך חזקה, עד שהיא כוללת בתוכה גם את זה שאפשר לראות

בתוכה גם את הפסח אתה חוגג את "חג המצות", כי אתה אומר שצריך הפסח הוא חג המצות. וכך אתה אומר שכאשר הקב"ה עבר בארץ מצרים הוא עשה זאת בשביל האמונה שלנו, הוא רצה את הפסח בשביל המצות. דיברנו בישיבה (בשורת לדורשי בפרשת פקודי. נשלח בצורה מעובדת במייל השבועי של הישיבה, לשבת פקודי. נדפס בעלון זה במאמר "להסחף אחרי ה'") דיברנו בישיבה על כך שיש הרבה ניסים באופן כללי ביציאת מצרים. עשר מכות, ועוד כמה ניסים מלפני כן, ואחרי זה קריעת ים סוף. אבל יציאת מצרים עצמה יש בה כמה דברים מיוחדים – גם שהקב"ה בעצמו

^ט וכמו שהארכנו בשיעורים במאמר אמונה ובטחון.

^{טז} על אף שבדקדוק הפשוט אין זה הפשט אלא "ראה גדולה" (ראה אוה"ח שם). אבל כך בעל ההגדה דורש "מורא" מלשון ראה ולא מלשון יראה, וכן הוא בתרגום שם "ובחזונו רבא"

^{טז} **שאלה:** כאשר מה שה' המציא את האמונה כלול באמונה שלי, זה מקטין את זה או מגדיל את זה? **תשובה:** גם מקטין וגם מגדיל, השאלה מה זה ה"את זה". נסביר: בכך שכאשר יש לי אמונה היא כוללת

זה בעצם בא להגיד שהיכולת שלי להגיד שה' מוליד את האמונה שלי היא על דרך השלילה. זו המשמעות של המרור.

"על מצות ומרורים" – המצה היא החלק החיובי, והמרור הוא החלק השלילי. המרור הוא שאני לא יכול לייצר את זה בעצמי, ולכן אני מרגיש את המרירות, ואני צריך שהקב"ה יעשה את זה. זו ההסתכלות על המרור מלמטה. ומלמעלה זה עובד הפוך: שכדי שאני יוכל לאכול את הפסח, אני חייב שיהיה מרור. כי אם אני אוכל את הפסח ולא אוכל מרור איתו, יוצא שאני מרגיש שמה שאני חושב שהקב"ה הוא זה שהמציא את האמונה – גם את זה אני ממציא.

מה המרור עושה לי? שאת זה אני מאוד לא רוצה. לכן זו שלילה. המרור בא להגיד שמאוד כואב לי לחשוב שבסוף זה שהקב"ה עשה – גם את זה אני ממציא. אני לא יכול לסבול את המחשבה הזו. זה נקרא שאני לא יכול לסבול את הגלות, את גלות מצרים. אני לא יכול לסבול את המחשבה שלי שגם זה שה' עשה אותי מאמין – גם המחשבה הזו היא המצאה שלי. אני לא יכול לסבול את זה. זו המרירות העיקרית

מתי אנחנו מצליחים להאמין בה' אמונה שלמה? כשאנו מרגישים שאנו מאמינים כל כך חזק, שמה שאני מאמין אני לא יכול לעשות בעצמי – הקב"ה עושה את זה.

בד"כ כשאנו הולכים על הקב"ה אנו מרגישים שזה משהו שאנו עושים וזו אמונה חלשה, מצה בלי פסח. אבל אמונה כמו שצריך היא שאני מאמין כה חזק שאני מרגיש שאמונה כזו אני לא מאמין אלא ה' הוא שעושה אמונה כזו. ואז אני מרגיש את הפסח, את הרחמנות של ה' שעשה שאני יהיה דבוק בו, שאני יאמין בו.

שאלה: אם הפסח כלול במצות – זה מאבד את כל האפקט. זה אומר שגם מה שאני מאמין שהקב"ה עושה את האמונה זה חלק ממה שאני בוחר להאמין בצורה הזו. **תשובה:** אבל זה באמת כלול במצות. אני מאבד את האפקט של הפסח, אבל הוא באמת כלול במצות. נסביר זאת יותר על ידי המרור:

מרור – לא לאבד את התגלות ה'

כשאנו אוכלים את המרור היום, באופן פשוט הוא מדרבנן, המרור בעיקרו בא יחד עם הפסח ("על מרורים יאכלהו").

לכן משה רבנו לא מוזכר בהגדה בכל סיפור יציאת מצרים, כי הקב"ה בכבודו ובעצמו עושה זאת. ומה הכוונה שזה הוא בכבודו ובעצמו? שהוא מתגלה בתוך האמונה שלנו. קרבן פסח הוא מה שפועל את זה. אבל מה הוא פועל? הוא פועל את המצות, את האמונה שלנו.

מוציא אותנו ממצרים בלי עזרה. לא כמו המכות, שאת חשע המכות הקודמות משה ואהרן עושים, כל מכה לפי עניינה. אבל את המכה האחרונה הקב"ה עושה "בכבודו ובעצמו", ועיקר הנס הוא שאנו באמת יוצאים מכח זה. יש את מה שה' עושה, ויש את מה שאנו עושים – שאנו הולכים אחרי ה'. והעיקר הוא מה שה' עושה בעצמו ואנו עושים בעקבות זה.

של היהודי. שהוא יכול לתפוס את האמונה שלו בדרך השלילה.²

אם הקב"ה נגלה – באמת הוא רואה שהקב"ה עשה את זה. אבל כדי שייתפס אצלו, והוא לא יאבד זאת בידיים, כמו שכתוב "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו". "מה" הוא ביטול. שכדי שאני לא יאבד את המורא הגדול שיש אני צריך לאכול מרור. "על מצות ומרורים יאכלהו". או "צלי אש ומצות, על מרורים". אני צריך שיחד עם הצלי אש והמצות תהיה מרירות.

ועיקר תפקידה של המרירות היא בשביל הפסח. המצה היא החלק החיובי, שאני יכול להאמין בקב"ה ובה כלול הכל. הפסח הוא שה' מייצר את האמונה, ומה שאני רוצה שזה יהיה ה' ולא אני הוא על ידי המרירות, שיכאב לי מאוד שאתה תגיד לי שאני המצאתי את זה. זה מאוד יפגע בי, תעליב אותי אם תגיד לי שבסוף אני המצאתי את זה. אתה ממש פוגע ברגשות הדתיים שלי...

למה קשה לי עם פסיכולוגים? אני מרגיש שהם מעליבים אותי. הם אומרים לי שאני מאמין כי זו נטייה נפשית שלי. אני מרגיש פגוע, אז יש לי נוגדנים אליהם. ה"פגוע" הוא המרור, שאני מרגיש שמאוד כואב לי לחשוב שהקב"ה הוא גם המצאה שלי. מאוד כואב לי לחשוב ככה. אני מרגיש שהמרירות היא חלק מעצם היכולת

שלי לתפוס שהאמונה שלי מגיעה מה'. על ידי שאני מרגיש שכואב לי אם זה לא ככה.

אז אנחנו הולכים לגמרי על הקב"ה, וזה שאנחנו הולכים לגמרי על הקב"ה הוא כי אנו חושבים שהוא לגמרי הולך עלינו. וזה שהוא לגמרי הולך עלינו, זו הסיבה שבגללה אנו יכולים ללכת עליו.

ה' פיסח

לפי זה נחזור למה ששאלנו על הפיסח – למה הקב"ה נראה פיסח בחג הפסח? זה לא יפה להגיד ככה. למה הוא מתנהג כמו פיסח?

הפיסח הוא אחד שאין לו רגלים כל כך. הרגליים שלו לא טובות, והוא לא כל כך יכול ללכת אלא רק להיות במקום אחד לגמרי ואחרי זה להיות במקום אחר לגמרי. הוא לא יכול ללכת. בעצם אפשר להגיד ש'ללכת' הכוונה לא להיות בשום מקום, אני אף פעם לא נמצא לגמרי. כמו שקראנו שבוע שעבר ברש"י האחרון על ספר שמות, שאפילו מקום החניה נקרא מסע, כי בעצם בהליכה, לא נמצא בשום מקום. אבל פיסח – אצלו זה עובד הפוך, הוא אף פעם לא יכול ללכת. אלא שאיפה שהוא נמצא הוא נמצא. כאשר הקב"ה נמצא בתוך המציאות, הוא נראה כמו פיסח כי כשהוא פה – הוא פה לגמרי, ומבחינתו אין שום מקום אחר.

² ראה על אמונה בדרך השלילה עוד ב'נהלך ברגש' עמ' 24 (בעיקר סביב הערה 30).

ממקום למקום זה לא כאילו יש מקום והוא הולך מפה לפה, אלא איפה שהוא הולך נהיה מקום. ככה נראה הקב"ה כשהוא פוסח, ככה נראה פיסח – איפה שהוא נמצא אין עוד מקום. כך הקב"ה – בהתחלה הוא רק פה כי הוא עוד לא דרך במקום השני וממילא אין את המקום השני. לאחר מכן הוא דורך במקום השני, ואז יש רק את המקום השני.^{כא}

הקב"ה נמצא בתוך האמונה של היהודי, שם הוא שורה ונמצא. בתוך האמונה של היהודי הוא נמצא כה חזק, שהאמונה של היהודי הזה ושל היהודי הזה הוא מה שהקב"ה עושה. למה זה נראה כמו פיסח? אין מישהו שיכול לתת לי את האמונה הזו חוץ מהקב"ה בעצמו. אם אסתכל על האמונה של השני הוא לא ייתן לי את האמונה – רק הקב"ה בעצמו. גם משה רבנו, יכול רק לפרנס את האמונה, אבל עצם האמונה היא רק מהקב"ה שעובר^{כב}. לכן ה' נראה כמו פיסח. האמונה שלי בקב"ה לא נובעת מאמונה של מישהו אחר. כי אם היא נובעת מאמונה של מישהו אחר היא לא אמיתית. היא נובעת מהנוכחות של ה' שנמצא רק פה – וזו אמונה אמיתית.^{כג}

^{כב} וכמו שאמרנו, אם אני חושב שיש עוד משהו חוץ מה' שמהווה את האמונה שלי – האמונה שלי לא שלמה. האמונה שלי שלמה רק שכשאני חושב שה' מייצר את האמונה שלי ולא כשאני לומד אותה ממישהו אחר.

^{כג} **שאלה:** האמונה לא עוברת דרך הדורות? **תשובה:** אתה שואל על מה שכתוב שהאמונה ירושה

קצת מזכיר את הבעטלער הפיסח, היום היה יומולדת של רבי נחמן, יש לו 'מעשה מז' בעטלרעס' – שמשמעותם רוכלים קבצנים (פירוש המילה "בעטלר" זה "מבקש"). על הבעטלער הז' הוא לא סיפר, והוא הבעטלער בלי רגליים. על אף שעל פי הסיפור הוא עם הכי הרבה רגליים. וכמו שכתוב על הקב"ה, "ועמדו רגליו על הר הזיתים". אלא הכוונה שאין לו על מה לדרוך. כי זה לא כמו שאנחנו הולכים. לנו יש הרבה על מה לדרוך, אבל לו אין על מה לדרוך. כי אצלו, בכך שהוא דורך הוא מייצר את המקום. "והארץ הדום רגלי" – המקום נוצר על ידי הדריכה שלו. וכמו שכתוב "הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו". אז איפה שהוא דורך, הכוונה איפה שהוא ממציא שיהיה עולם שהוא נמצא בתוכו.

שאלה: בחכם ותם, החכם עושה את המקום גם כן. **תשובה:** נכון, אבל הוא לא יכול לצאת משם. זה הבעיה שלו, שהוא טובע בתוך המקום שהוא עשה. אבל אצל הקב"ה – הדרך שלו בה הוא נגלה במציאות היא שהוא דורך, וכשהוא דורך הכוונה שהוא מייצר את המקום שבו הוא נמצא. ואז כשהוא דורך הלאה, הוא כאילו עובר למקום אחר אבל כמו פיסח. כשהוא עובר

^{כא} **שאלה:** השאלה מה העיקר, ה"פסח" או ה"עברתי". **תשובה:** השאלה איך אתה מבין את הכוונה של "עברתי". הכוונה של "עברתי" היינו שכבר אין את מה שעברתי ממנו.

חזרה על עניין המרור

אני יצייר לך מאוד פשוט: אתה מאמין שיש הקב"ה. שם על זה את החיים שלך. בא משהו ואומר לך – "המצאת את זה". זה מפריע לך לחשוב ככה? היכולת שלך באמת לשים לב באמת כמה אתה לא מוכן לקבל את מה שהוא אומר היא לפי כמה זה כואב לך. נפשית, מאוד פשוט. בין אם כשהוא אומר לך ובין כשאתה פתאום מגלה זאת על עצמך.

ניתן דוגמא: אתה עוסק עם בחורים, ומגיעים אליך אנשים כאלה, שרוצים להישאר חרדים, הכל נוסע טוב חוץ מפרט שולי אחד קטן, שהם חושבים שהכל זה שטויות... הם לא רוצים להחליף ציבור, לא לעשות עבירות בכלל, הם לא רוצים שלא תהיה אוירה של שבת, אלא שחושבים שהכל זה סתם המצאות... אני שמעתי לא אחד ולא שניים. הרבה אנשים. למה הם מגיעים להתייעץ? כי בסוף הם מרגישים שאם באמת ככה – נפל פיתא בבירא. מה זה הפיתא? המצה שהפכה להיות חמץ נפלה לתוך הבור של המים – נהיה שרויה... כל האמונה נופלת. ואז הוא בא להתייעץ, ומה באמת הפתרון? שהנה אתה רואה שזה כואב לך. לזכור שבאמת כואב לנו לחשוב שבסוף הכל זה המצאה – הכאב הזה הוא איך שנאחז בתוכנו מה שהקב"ה הוא

עוד הפעם, התחושה הפשוטה היא שאנחנו הולכים על הקב"ה וזהו. כשאנו מאמינים בו אנו מרגישים שאנחנו מתעלמים לגמרי מהמציאות. כל המכות של משה רבנו הכוונה שיש מציאות וה' שובר אותה. אבל יציאת מצרים הכוונה להתעלם מהמציאות לגמרי. אין מציאות ויש רק ה'. והאמונה בכך שיש רק ה' – מצד ה' זה פסח ומצידנו המצות. וכדי שיתקבל אצלנו זה שה' עושה את זה (שזה הפסח), אנו יכולים לתפוס זאת על ידי המרירות. ועיקר המרירות היא שאנו לא רוצים לחשוב שאנחנו עשינו את המצה ואת הפסח ואת הכל ואת הקב"ה.

שאלה: למה לא מספיק פסח ומצה?
תשובה: שוב, אם יש רק מצה המשמעות היא שאני הולך על הקב"ה עד הסוף. אם יש גם פסח – גם ה' הולך עלי מאוד חזק. אבל אולי גם מה שהוא הולך עלי הוא חלק ממה שאני הולך עליו. אני הולך עליו שהוא הולך עלי... איך ייקבע בתוכי שהוא זה שפועל את האמונה שיש בתוכי? זה שיש לי כאב עצום לחשוב שאני עשיתי את זה. דרך המרירות הזו אני יכול לתפוס שהוא עשה את זה ולא אני.

המצה "לחם שעונים עליו דברים הרבה" – היינו לעשות מזה עניין. לחם עוני, האמונה עצמה, היא ערומה. וכשאני יכול לדבר על האמונה – אני מבטא שכמה שהוא עני, אפשר לדבר עליו המון. (וכמו שנרחיב לקמן כשנדבר על ההגדה)

מאבותינו? **שאלה:** בעיקר מצד "והגדת לבנך". **תשובה:** אבל שם זה כדי לספר את האמונה. הרי כתוב "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". אם הוא יצא ממצרים, למה לספר לו? אלא שלספר היינו לעשות מציאת מצרים הרבה 'עניין'. כמו שאנו אומרים על

שאלה: את המרור אני בעצמי עושה. **תשובה:** שוב, זה על דרך השלילה. מה קורה למי שחושב שהכי כיף להיות חרדי אבל בלי ה' הכל נופל לו, הוא לא מצליח. זה אומר שבאמת זה לא יכול להחזיק את עצמו. הכאב שזה לא יהיה ככה, הוא הדרך לאחוז שבאמת הקב"ה עושה את זה. זה הכאב של המרור.

כל הכאבים נובעים מחוסר הישאבות לתוך האמונה

למה זה קשור למרירות ש"מררו את חיי אבותינו במצרים"? כי עיקר המרירות והמצרים, זה המחשבות שלנו שאנחנו עשינו את עצמנו או שהמציאות עשתה אותנו. זה עיקר ה'ברוך', זה החמץ. שיש לי דעת, שאני מתחיל לחשוב, עץ הדעת ש"חיטה היה", שאני מתחיל לחשוב שהמציאות מזינה אותי ולא הקב"ה.

הדבר הזה שהוא החמץ הוא גם כל הכאב שיש לנו מהמציאות. מהם המצרים שיש? הם האמירה שהמציאות הממשית היא זו שמקיימת אותי. זו המרירות האמיתית.

ולכן כשאני רוצה להרגיש שהמציאות הזו מרה – אני צריך לזכור שהיא באמת מרה. זה לא דגים וקישואים שמזינים ומאוד נחמדים, אלא בעיקר אני מרגיש כשאני מסתכל על המציאות היא שכל הכאב שיש במציאות, כל הקשיים שיש במציאות, נובעים מכך שאני מייחס יותר מידי חשיבות למציאות ולא כל כולי נשאב לתוך האמונה. זה שאני לא יכול

שעושה את זה. זה נאחז בנפש שלנו דרך המקום של הכאב, זה המרירות.

שאלה: יוצא שהמרור הוא רק לפסח, לא למצה. **תשובה:** כך כתוב, על מצות ומרורים יאכלהו – את הפסח. המרור הוא לפסח.

שאלה: יוצא שהמרור הוא משל בעצם. **תשובה:** הוא לא משל, הוא מצווה. **שאלה:** אבל דרך השלילה. הוא לא חיובי. **תשובה:** נכון, אבל לא משל אלא שלילה. אין לי אחיזה בפסח עצמו כל כך, ולכן אני צריך לאכול אותו עם מרור. כדי שיתקבל בתוכי הפסח אני צריך מרור. כי דרך המרור מתקבע הפסח.

שאלה: אי אפשר להגיע בלי מרור? **תשובה:** בשביל שיתקבע בתוכך אתה צריך מרור. בלי שזה כואב לך אם זה לא ככה – אין לזה אחיזה בתוכך. אם הקב"ה עושה שאתה תאמין, וזה לא כואב לך אם הוא לא יעשה את זה – אז זה לא נאחז בתוכך כי זה ה' ולא אתה. אתה נעלם. כדי שייאחז בתוכך אתה צריך שיהיה את המרור שהוא מה שמתחולל בתוכך.

שאלה: כל האבטיחים והשומים הם רק דמיון? **תשובה:** זה המציאות, כן...

שאלה: כל המתיקות שהייתה במצרים צריך להסיח ממנה את הדעת? **תשובה:** אתה צריך לחשוב שמה שהיה נראה לך מתוק הוא באמת מר. ומה שהיה מר – הוא באמת מתוק.

להישאב כל כולי לתוך האמונה – מייצר את כל הכאבים שיש לי. אחרת לא היו שום כאבים.

בע"ח מול לחם

נשאר לנו להסביר למה פסח הוא בעל חיים ומצה היא לחם. בראשית הבריאה יש לנו שני איסורים. יש את עץ הדעת, ש"חטיטה היה" והיה אסור לאכול אותו; ויש מה שבאותו הזמן היה אסור לאכול בעלי חיים עד לאחר המבול.

איסור אכילת בעלי חיים לפני המבול

מה היה לפני עץ הדעת? העניין היה שהאדם יהיה בלי מודעות וילך על האמונה לגמרי. זה היה לפני עץ הדעת. אמרנו שכדי שהאדם ישם לב שהקב"ה הוליד את הכל ולא הוא ממציא את הקב"ה שממציא את האמונה שלו, לשם כך אנו אוכלים את קרבן פסח.

מהו דור המבול? בדור המבול הבעיה שלי היא לא ההליכה על ה' אלא האם אני מרגיש שה' באמת רצה לעשות אותי. החטא היה שאנשים חשבו שהם עושים את עצמם, וברגע שהם חשבו שהם עושים את עצמם – חשבו שאין בכך הרבה טעם, זה נקרא "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". אין טעם לחיות, כי אני מחייה

את עצמי ואין פה כלום. זהו פגם באמונה, שאני מקיים את עצמי. והיכולת שלי להבין שבאמת ה' הוא שמקיים אותי ולא אני מקיים את עצמי יותר קשור לחטא של דור המבול.^{כד}

עץ הדעת הוא האם אני מאמין בקב"ה, ובדור המבול הבעיה אלו הבעלי חיים, שבעצם אני מחייה את עצמי, או אני נותן תוכן לעצמי. וכיוון שאני לא יכול לתת תוכן לעצמי, ממילא הכל לא שווה כלום. ממילא אין טעם בשום דבר, והכל יורד לתהום.

אז למה נהיה פתאום מותר לאכול בעלי חיים אחרי המבול? מה השתנה? יש שתי צורות איך להסתכל על בעלי חיים – אפשר להסתכל שה' מקיים אותם, זה נראה באופן פשוט, כי הם דבר חי. ואפשר להסתכל עליהם באופן שאתה מרגיש שכאילו הוא מחייה את עצמו.

קרבן הבל מול נח

מי הקריב קרבן עוד לפני נח? הבל. כאשר הבל נותן קרבן לה', הוא רוצה להגיד שאין פה כלום, המציאות היא הבל, היא רק נשמה, משהו חי, ואין לו מציאות בפני עצמו אז הכל בטל לקב"ה. אצל הבל כתוב "וישע", ואצל נח כתוב "וירח". כי אצל הבל אין חשיבות למציאות כלל, אך ריח הוא משהו שיש לו עיקר, יש מציאות שעושה שיהיה ריח. לכן בעקבות הריח ה'

^{כד} ראה באריכות בביאורים לדרוש א' בשער הכוונות לפסח. וכן בחוברת תשובה בשמחה.

האמונה מצד עצמה היא נקודה אחת

מה הכוונה לספר ביציאת מצרים?
האמונה בקב"ה מצד עצמה היא משהו שהוא עצם, דק, אין בו כלום, ממילא אני יכול להרגיש שיש רק ה' וזהו – ואם כן אין עולם ואין כלום. רק נשאר שאתה אומר שיש ה' – זהו, לא נשאר כלום.

הרי אני חי בעולם כ"כ עשיר כ"כ רחב כ"כ גדול. אם בסוף אתה נכנס לעצם העניין, אין לך תורה ואין לך מצוות אלא כל מה שיש לך זה רק להאמין בקב"ה – ממילא אתה מצמצם את עצמך לאיזה נקודה אחת, כמו שכתוב "אבן מאסר הבונים", יש רק הקב"ה וזהו?! זה כל מה שיש לך להגיד? !.

ניתן דוגמא מוחשית: הרבה פעמים אנשים לומדים בתורת הנפש לייעץ לאנשים, והם מגיעים למסקנה טובה ונכונה שהקב"ה פותר את כל הבעיות. אז על כל מקרה שבא אליהם הם אומרים "תתפלל על זה", "תאמין בקב"ה". זה נחמד – אבל זה נקרא לאכול מצה בלי לספר ביציאת מצרים. כלומר שאתה אווז בנקודה עצמה, אבל לא מסוגל לענות עליה דברים הרבה. זה ערום, אתה לא מסוגל לדבר על זה. ויוצא מזה שהעולם הוא יותר עשיר מהמזה.

אומר – "לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם".

עוד פעם, עצם הקיום שלי הוא הלחם, והמצה היא שאני אומר שהקיום שלי הוא האמונה שלי בה'. ההליכה שלי על ה' היא מה שמקיים אותי. אך אני לא רוצה להיות כמו דור המבול ולחשוב שאת ההליכה שלי על ה' אני עושה, אלא אני חושב שה' עושה. כאשר אני חושב שה' עושה את האמונה שלי, האמונה היא דבר חי, כמו בעל חיים – שרואים עליו שה' עושה אותו.

ההגדה והיין – לעשות עניין

מהאמונה

בליל הסדר, חוץ מפסח מזה ומרור יש לנו גם מצוות הגדה, "והגדת לבנך", מהי ההגדה? המצווה לספר היא בעצם לעשות מזה עניין. זה קשור גם למצווה מדרבנן שיש בלילה הזה, שהיא ארבעה כוסות של יין – שגם הם באו כדי לעשות מזה הרבה עניין, יין עושה חשיבות.

המצה עצמה יכולה להיות יבשה מאוד, וכאשר שותים ארבע כוסות בליל הסדר עושים הרבה עניין, וזה התפקיד של היין. אמנם העיקר הוא לא היין אלא הסיפור, שהוא מדאורייתא, שאני צריך לספר ביציאת מצרים.

יחץ – "אוכל לבד מת לבד"

מה אנחנו צריכים לעשות? לספר ביציאת מצרים¹². זה בעצם לבוא ולהגיד יש עולם מאוד עשיר, באמת יש עולם כזה, ויצאנו ממנו. אפשר לדבר הרבה על כל מה שיש, הכל זה רק סיפור.

נסביר את זה קצת יותר טוב: כשבן אדם הולך לאכול במסעדה, מה אדם מעדיף? האם ללכת עם בן אדם ולאכול רק חצי, או לאכול במסעדה לבד ואז יש לו תקציב לאכול פי שתיים? אנחנו רוצים להגיד שהעולם הזה, כאשר אתה שקוע בתוכו, הוא כמו אחד שאוכל לבד, וכפתגם העולם "מי שאוכל לבד – מת לבד". מה הכוונה לפי זה? שמי שאוכל לבד הוא מת, לא שהוא מת אחר כך, אלא עכשיו הוא מת לבד. הוא מסכן לבד.

לכן עדיף לאכול חצי, וזה מה שאנו עושים בפסח – עושים יחץ. כי רוצים שחלק אנחנו נאכל וחלק יאכל הקב"ה¹³. החלק השני של המצה עובר לאפיקומן, לקרבן פסח, הצד של הקב"ה, זה כמו שיריים מהקב"ה. במצה יש את מה שאנו אוכלים את המצה – שזה האמונה, ויש את מה שאנו אוכלים שיריים מהקב"ה – שזה

הקרבן פסח. זה היחץ, שאנו רוצים לאכול ביחד ולא לאכול לבד. אם נאכל לבד זה כמו למות.

ה' רוצה לשמוע את הסיפור שלנו

שאלה: מה לגבי הסיפור? הסיפור הוא איתו? **תשובה:** אפשר להגיד שאנו מקשים בפניו את ארבע הקושיות. כמו שהמנהג בחב"ד להגיד "אבא אני רוצה לשאול אותך ארבע קושיות". חוץ מזה, באופן פשוט אדם צריך לספר ביציאת מצרים גם כשהוא בינו לבין עצמו. למי הוא מדבר? [המשנה ברורה מביא של"ה שאומר שכאשר מספרים לא מסכים אלא יושבים ביראה כעומד לפני מלך]. אפשר להגיד ש"למען תספר" הכוונה תספר לי, ה' רוצה לשמוע איך אתה מספר "באוזני בן ובן בנך". ואם הוא רוצה שתספר גם בינך לבין עצמך, יוצא שהעיקר הוא שה' רוצה לשמוע איך אתה מספר את זה. אלא שאם אתה מספר למישהו – הוא שומע שאתה מספר יותר טוב, מאשר אם אתה מספר בינך לבין עצמך, אבל העיקר זה שהוא ישמע.¹⁴

¹² [הפסוקים בתורה של הסיפור ביציאת מצרים הם מתחילים "וענית ואמרת לפני ה' אלקיך", כלומר שהדיבור הוא לפני ה']. מאוד יפה שמדובר שם על הביכורים, ששייכים לשבועות, בהם יש שתי הלחם, זה מצב עשיר, של שאור ודבש. וכמו שאמרנו שהאמונה עשירה, שעונים עליה.

¹³ גם לגבי התפילין, בפרשה שנאמרה מיד ביציאת מצרים, כתוב שהם "למען תהיה תורת הוי' בפין", שהעיקר הוא שנוכל לדבר.

¹⁴ [בבריייתא בפסחים (קטו): "לחם עני - לחם שעונין עליו דברים הרבה. דבר אחר: לחם עני - עני כתיב, מה עני שדרכו בפרוסה – אף כאן בפרוסה", ופרש הריב"ן שם שדרכו בפרוסה משום שהוא מחזר על הפתחים ונותנים לו רק פרוסה ולא ככר שלם].

בלי אמונה העולם לא מעניין

ואז יש טעם למה שאתה אוכל. כך לגבי המצה, אתה רוצה לספר כמה נחמד שיש אמונה. אמנם אם אין מצה, אם אין אמונה – באמת אין על מה לספר.

שאלה: מה הנקודה? למה לספר? **תשובה:** אם לא תספר – האמונה הופכת להיות נקודה, כאשר כל העולם מאוד רחב ועשיר. אבל אם אתה מספר ביציאת מצרים אתה בעצם רוצה להגיד שההבדל בין מי שמאמין למי שלא מאמין הוא שמי שלא מאמין הוא לא יודע לספר, אלא הוא חי בתוך המציאות לגמרי, קבור בתוך המציאות והוא לבד, והוא בכלל לא יכול להרגיש שהעולם מעניין.

ניתן דוג' פשוטה: אם אני חושב שאין עולם הבא איך אני חי לעומת אם אני חושב שיש. אם אין – "אכול ושתה כי מחר נמות". איך אוכל אדם שיודע שמחר הוא ימות? אין לזה שום טעם. "אכל ושתה כי מחר נמות" הוא אחד הבלופים הכי יפים שיש, ברור שמי שאמר את זה אין לו שכל, טיפש גמור. הוא אפילו לא יכל להבין את מה שאמר בעצמו, ברור שהוא לא האמין בזה. ברור שאי אפשר לצייר שמחר נמות ובכל זאת נהנה מהאוכל. ברור שלא צייר זאת טוב, אלא חשב שכדאי לזכור את המיתה כדי שיהיה אפשר לאכול ולשתות כל החיים.

בסוף אם אתה חושב שיש עולם הבא, אתה יכול להסתכל על כל העולם כמו סיפור. אם אתה לא יכול להסתכל ככה, אתה בעצם שקוע בתוך העולם הזה, וזה כמו ללכת לאכול במסעדה לבד כי אתה לא רוצה לבזבז חצי בשביל השני. אבל אם אתה רוצה לבזבז חצי בשביל השני ואתה אוכל עם מישהו אתה יכול לספר כמה זה טעים.

התבוננות בסיפורי צדיקים

והחסידים הזקנים סיפרו, שדבר זה הביא בעל השפת אמת ז"ל מקוצק בפעם הראשונה.

(סיפורי חסידים, 110)

זה קודם כל סיפור חשוב. הגמרא אומרת שמי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. למה באמת זה ככה, שהדברים של ירא שמים נשמעים?

בשביל אדם ירא שמייס, מה שה' אומר זו מציאות יותר מאשר שהמציאות היא מציאות. הדיבור של ה' "לא תגנוב" הוא יותר חזק מאשר אם הדלת נעולה. אם הדלת נעולה אפשר לפרוץ אותה, או אם אני רבי קדוש אני יכול לעשות מופת ולעבור אותה. אבל אם יש ציווי של ה' "לא תגנוב" – אי אפשר לעבור את זה בכלל.

כאשר אדם ירא שמייס מדבר, בעצם ה' מדבר מתוך גרונו, והדיבור שלו הופך להיות מציאות מוחשית אצל השומע.

אז קודם כל צריך להגיד את זה לעצמנו. כל אחד צריך להרגיש שה' מצווה אותך עכשיו, וצריך להרגיש שזה יותר חזק מהמציאות. המציאות יותר גמישה מאשר נוכחות ה' בתוך הציוויים שלו. אדם צריך למצוא משהו שהוא יכול לקבל ממנו את הדבר הזה, להרגיש שכאשר הוא אומר משהו יש לו יראת שמייס כזאת גדולה שברגע שהוא

הפעם נתבונן בסיפורים על הרבי מקוצק. יש עליו המון סיפורים, בגלל הדמות המעניינת שלו. אמנם נכתבו עליו כל מיני סיפורים על ידי אנשים שהם לא שתולים בבתי המדרש החסידיים אלא בכל מיני מקומות אחרים, ועיוותו הרבה את האישיות שלו.

נקרא כמה סיפורים, אני מקווה שהם יעזרו לנו קצת להתחמם:

הרב הצדיק בעל שפת אמת מגור ז"ל סיפר כי כשבא בפעם הראשונה לקוצק, ראה שכל צרכי הבית אצל הרבי מתנהגים שלא בסדר ובלי השגחה, והיה נעדר כמה פעמים איזה חפץ מן הבית על ידי גניבה. המשמש רבי פייבל היה צווח על הרבנית בזו הלשון: "למה לא יגנובו, כשהכל הפקר ובלי השגחה"? ויהי כשמע זאת הרב הקדוש, הרבי מקוצק ז"ל צווח בקול גדול – "פייבל הלא כתוב: "לא תגנוב"!"

ואמר הצדיק בעל שפת אמת, שבשעה ששמע את הקול של הרבי מקוצק, נדמה לו שאי אפשר כלל לגנוב שום דבר בעולם מחמת הלאו של "לא תגנוב".

אומר את דבריו הם הופכים להיות ממש מציאות.

דבר נוסף שחשוב לנו לשים לב, שהרבי מקוצק לא מדבר בשם עצמו, אלא הוא מצטט את ה'. מי שיש לו כח שדבריו נשמעים, לא מדבר מצד עצמו אלא מצד מה שה' אומר את הדברים. הרבי מקוצק אומר – כתוב "לא תגנוב", אם ה' אמר לא לגנוב איך אפשר לגנוב?...

אמנם, צריך פה הרבה זהירות. לפעמים אנחנו משתמשים בתורה בשביל לקדם את הסברות שלנו. הרבי מקוצק לא רוצה להשתמש בתורה כדי להגן על החפצים שלו, כאילו לפעול מופת כדי שלא יגנובו לו. כשהוא אומר "לא תגנוב" זה לא מן לחש כזה שסגולתו למנוע גניבות.

אלא הכסף שלו לא כל כך חשוב לו. מה שחשוב לו הוא מה שה' אומר. ואם מישהו בא ואומר לו – 'צריך שהכסף יהיה חשוב לך'. אז הוא אומר – 'לא, צריך שמה שה' אומר יהיה חשוב לי'.

הלימוד שלנו מכך הוא שכאשר אני רוצה להגיד משהו, אני גם צריך להגיד אותו בשם ה', וגם בתוך זה לשים לב שאני אומר אותו

לשם שמים. 'לשם שמים' הכוונה שאני לא משתמש בה' לצרכי, אלא הפוך – אני מנסה לשרת ולעבוד את ה', והמציאות פחות חשובה לי.

ככל שהאדם יותר צדיק, יותר מכוון, יותר דבר ה' נמצא בתוכו – ככה הדברים שלו פועלים יותר טוב בתוך המציאות.

כמובן שממילא צריך להיזהר. כאשר צדיק אומר משהו – דבריו מתקבעים חזק. אפילו אבא שמדבר עם ילדיו, דיבוריו מתקבעים אצלם. הדיבורים של האבא כביכול הופכים להיות מציאות מבחינתם.

לכן צדיק צריך יותר להיזהר בדבריו. יותר לשים לב שהם יהיו לשם שמים, כלומר שלא המציאות תהיה בראש מעייניו אלא מה ה' רוצה מאיתנו.

שאלות ותשובות בעבודת ה'

לכן, כאשר הקב"ה נוכח חזק – זה העניין של פסח, שהוא בא אלינו להיות נוכח, ומה שאנחנו עושים זה שאנחנו צריכים לעשות מה שיקשור אותנו אליו הכי חזק. זה נקרא אמונה, אמון הכי חזק – ללכת אחריו, כמו שעם ישראל הלך אחרי הקב"ה, והוא לא לקח איתו אוכל. הקב"ה אומר לו ללכת – והוא הולך. הוא נסמך עליו לגמרי ולא שואל שאלות. כך אנו צריכים בפסח ללכת אחרי ה' ולא לשאול שאלות. וכל פעם שאני נותן למצה לתפוח, כל פעם שאני נותן לשכל שלי פתאום להתעורר ולשאול שאלות – לאיפה זה הולך? למה? האם זה כדאי וטוב? השכל פתאום מתעורר, וכדי שאני ישים לב שהפרופורציות עלולות להתעוות לי כאשר אני חושב שגם לי יש מה להגיד פה – אז אני כל הזמן נותן מכות לשכל שהוא לא יתעורר, לא יקפוץ, לא יתחיל להגיד חוות דעת משלו, ואני יוכל להישאר בכך שאני גדול והוא קטן. ובסוף הכל תלוי בו, ואין לי חוות דעת. ואני שמח שהוא רוצה לקחת אותי אליו. הוא שמח שאני ילך אחריו ואני ייתן את כל האמון שלי בו.

מצה היא "מיכלא דמהימנותא". כלומר שהיא עוזרת לי להרגיש שאני רוצה ללכת על הקב"ה "על עיוור", באמונה שלמה. למה? כי הוא למעלה, הוא גדול ואנחנו קטנים. אנחנו כמו ילדים שלו. וזה נכון לכל השנה, אבל לפעמים נכון שאנחנו צריכים להיות גדולים ולפעמים נכון שאנחנו

שאלה: אנו עומדים לאפות מצות בישיבה. נשמח לכוונות פנימיות לאפיית המצות.

הרבה באפיית המצות זו עבודה לשבור את הגסות שיש לאדם. אם היו פה גם טוחנים ביד – היה עוד יותר. כתוב שהרבי הרש"ב אמר פעם לבנו הריי"צ לקחת בחור שהיה צריך קצת לעדן אותו, והוא אמר לו לתת לו לטחון בריחיים של יד הרבה. אז זו סגולה לעדן את המידות, את הציניות אולי, את המחשבה שאני יודע הכל.

ממה מפחדים? מהי הגסות? הגסות שאנו לא רוצים שתהיה בפסח, היא שעומד הקב"ה, מתגלה הקב"ה, ואני אומר שיש לי גם מה להגיד. ולהגיד שיש לי דעת, יש לי שכל שיכול לבחון את הדברים ולהגיד חוות דעת על העניין – זה נקרא גסות. ואמונה אמיתית היא כאשר אני מבין שכאשר הקב"ה נוכח פה – אין מקום לשכל שלי. יש שאני סתם מבטל את השכל שלי – וזה לא טוב. ויש שאני מרגיש שה' נוכח פה חזק, וזה מבטל את השכל שלי.

ניתן דוג' פשוטה: אבא אומר לילד שלו לעשות כך וכך, והילד אומר לו – "כן אבל האבות האחרים אומרים אחרת..." זה נחמד מאוד שהוא מנסה להיות חכם, אבל זו שטות גדולה כשהוא עומד מול האבא שלו ומנסה להראות לו את החכמה שלו. זו גסות.

שאלה: אבל יש ספריה שלמה סביב ההגדה.

תשובה: בסוף העניין של ההגדה הוא סיפור ולא תורה. תורה זה בשבועות. מהו סיפור? להגיד שה' מאוד נהנה מכך שאנו מספרים בנפלאותיו. זה מה שהוא רוצה שנעשה כדי לתת כלי שעל ידו אנו יכולים להביע את ההליכה שלנו אחריו לגמרי. לכן זה סיפורים – לא שכל אלא סיפור.

בהרבה בתים נוהגים להמחיש את סיפור ההגדה, כי לא רוצים שכל אלא הווי. ההווי והסיפור הוא כמו שחסידי מתוועדים ומספרים על הצדיקים סיפורים כי רוצים להתחזק בהתקשרות אליהם ודווקא בפער שיש בינם לצדיקים.

ככה גם בפסח אנו נהנים להיכנס למקום הזה שבו אנחנו מביעים שרק תגיד לנו מה לעשות ואנחנו הולכים על ה' וזהו.

זו המשמעות הפנימית של לישת הבצק ולא לתת לעסק לתפוח. הכוונה להיות ילד טוב שלא מתחיל להגיד לאבא שלו כל מיני קושיות – כאילו גם לי יש מה להגיד פה.

שאלה: בליל הסדר כן שואלים שאלות.

תשובה: זו שאלה טובה. לפי זה לכאורה היה צריך להיות שבפסח לא ישאלו שאלות. בדיוק זה העניין – השאלה מהם השאלות. האם אני שואל כי אני לא יודע, ואתה יודע. או שאני שואל והכוונה שאני כן יודע. מי שואל ואומר – 'אני יודע' ? הרשע. 'אני יודע' שלא הגיוני מה שאתם אומרים, הוא מחווה

צריכים להיות קטנים. לפעמים אני מבליט שאני מאוד קטן ויש לי אבא גדול שעושה הכל, וזה מה שאנו מבליטים בפסח. ויש זמנים בהם אנו מבליטים בעיקר את העבודה שלנו. בפסח אנחנו מבליטים שה' רוצה לסחוף אותנו ולהרים אותנו ואנו מאוד רוצים ללכת אחריו בלי חוות דעת. אנחנו מדגישים את הקשר עם הקב"ה, שהוא רוצה לסחוף אותנו ואנחנו לא שואלים שאלות. החלק הזה שאנחנו לא רוצים שום ניפוח הוא לא לאכול חמץ ולא לתת לשכל שלי מקום. אני לא רוצה לתת לשכל שלי מקום, כי אם אני נותן לו מקום כשהקב"ה נמצא זו טפשות ולא שכל.

הרבה פעמים הקב"ה אומר שהוא רוצה שאנחנו נגיד בעצמנו, שנביע דעה, ואז אנחנו גדולים – אנחנו משהו אחר. אבל בפסח הקב"ה רוצה שאנחנו לא נהיה טיפשים, שאנחנו נרגיש שאנחנו יכולים ללכת אחרי הקב"ה לגמרי כי הוא גדול ואנחנו קטנים ואנחנו לא מביעים עם השכל שלנו שום דבר. אנחנו רק רוצים להיסחף אחריו, כי הוא הבורא ואנחנו הנבראים.

שאלה: בסוף אני צריך להשתמש עם השכל שלי.

תשובה: לשם כך יש עוד חגים.

שאלה: אם כן מהי המצווה לספר ביציאת מצרים?

תשובה: הגדה של פסח דומה לסיפורי צדיקים. יושבים, מספרים, לא לומדים.

דעתו. ואנו אומרים לו – 'אם היה שם לא היה נגאל'.

ברגע שאתה שואל כאלו שאלות ואתה רוצה שהם יהיו יותר חזקות מהתשובות, וכאשר אתה שואל אתה מרגיש שאתה יותר חכם על ידי השאלה "מה העבודה הזאת לכם?". לא "למה" אלא "מה", וממילא "לכם" ולא "לי". כאשר אתה שואל "מה העבודה הזאת לכם", מה הפשט של זה? מה הסיפור שלכם... אין בזה צורך, לא הגיוני. אז כשאני שואל בצורה כזו באמת זה הפוך ממה שצריך, ובאמת אני לא רוצה את השאלה הזו.

למה בכל אופן אנו מביאים את הבן הרשע בסדר? כי הוא נמצא בתוכנו בסופו של דבר. מה הכוונה שהוא נמצא? שאנחנו באים ואומרים – אנחנו שואלים שאלות ואנחנו לא רוצים לשאול אותם. לפעמים אני שואל שאלה, ומרגיש שזה לא בסדר. בליל הסדר אני מרגיש שיש בתוכי יש יצר הרע ששואל שאלות, ואנו אומרים שזו שאלה של הבן הרשע, שאין לה מקום. זו שאלה שלא היה צריך לשאול באמת.

מבין הארבע קושיות על איזו שאלה אני יכול להגיד שלא היה צריך לשאול?

ה"מטבילין" כנגד שאינו יודע לשאול, כי את זה עושים כדי להתמיה. אבל לא טוב להיות שאינו יודע לשאול. למרות שטוב לעשות מה שה' אומר בלי לשאול שאלות, מצד שני אני לא רוצה להיות אחד כזה שאפילו לא יודע לשאול. אם אני בכלל לא יודע לשאול, זה לא טוב. מצה היא משהו

שיכול להחמיץ, שיודע לשאול. אם אני רוצה להחמיר להתרחק מהחמץ ולאכול תפוחי אדמה במקום מצה בליל הסדר? זו לא מצה. מצה היא משהו שיכול להחמיץ, כלומר שאני יכול להיות שואל.

שאלה: למה?

תשובה: כי אם אני לא יודע לשאול אני בכלל לא מבין כמה ה' גדול. אבל אם אני מבין כמה ה' גדול אני יודע שאני יכול לשאול, אני יכול להגיד שה' הוא קטן ואני גדול ואני מחליט לא להיות טיפש.

אבל על "חמץ ומצה" לא היית אמור לשאול, כי הקב"ה ציווה את זה. לכן "הלילה הזה כולו מצה" הכוונה מלשון "מצה ומריבה" – אני רב איתך שלא תשאל. כך אדמו"ר הזקן מסביר לשון מצה, שאני רב עם השכל שלא ישאל. לפי זה השאלה של מצה כנגד הבן הרשע.

נשאר לנו **מרור**, גימטריא **תום**, או **מרר חסר יוצא תם**. השאלה שלו היא "מה זאת" – הוא לא מבין. זה קשור לשאלה של המרור. מהו המרור? שאני אומר 'קשה לי'. פשוט קשה לי. זו לא קושיא על הקב"ה, אלא אני לא רוצה להיות כמו שאני עכשיו – זה קשה. פשוט המציאות קשה. למה זה ככה? זה מה שהתם שואל.

מהו הבן החכם? 'מאן מלכי רבנן'. התם יושב מנופח, ושואל באיזה זכות אני במצב כזה. יש לו שכל להבין שלא הגיוני שהוא יהיה מנופח. הוא מנופח, חכם – והוא אומר לא הגיוני, זה לא אמור להיות ככה. הוא

רבן גמליאל מגיע, כולם נעמדים. הקב"ה מגיע – אנחנו מסובים. כמעט עם הרגליים למעלה. לא למעלה, חס ושלום, אנו לא עושים ככה. אבל יושבים מרווחים, הכל בסדר. הגיוני? לא הגיוני. למה זה ככה? ככה זה. יצאתם לחרות – חושבים שיש הקב"ה. זה מה שהוא החליט, הוא נהנה מזה וזהו. אתם עושים מה שהוא אמר לכם.

בתורה אצל הבן החכם כתוב: כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּןְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה הוֹי' אֲלֵהֶינוּ אַתְּכֶם: וְאַמְרָתָּ לְבֶנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ הוֹי' מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה: וַיֵּתֶן הוֹי' אוֹתוֹת וּמִפְתִּים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה וּבְכָל בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הִבִּיא אֶתְנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם: וַיֹּצִינוּ הוֹי' לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֲקִים הָאֵלֶּה..."

בהגדה הכוונה שגם כשאנו מגיעים אל הארץ יישאר לנו טעם של יציאת מצרים, כמו שבהלכה צריך שיישאר לנו טעם של פסח.

חז"ל אומרים לחכם מתוך ההלכה, מתוך החלק של הקבלת עולם, שהוא החלק ששייך לחכם, שצריך להישאר עם טעם של יציאת מצרים כל הזמן. כמו שאז הלכנו אחריו, כל הזמן אני הולך אחריו.

יצא לנו שכל הארבע קושיות מסודרות מאוד יפה:

מצה – רשע,

הטבלה – שאינו יודע לשאול,

אומר – אני רוצה שהקב"ה יגיד לי מה לעשות, אני רוצה להיות בטל לה'. ה' גדול ואני קטן, וכל החכמה שלי לא שווה כלום. בגלל שאני רוצה שה' יהיה המחליט ולא אני, לכן אני שואל "מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלקינו אתכם".

שאלה: מה עונים לו? תשובה: בהגדה עונים "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" ובתורה תשובה ארוכה אחרת לגמרי לכאורה. בכל אופן, התשובה של להיות מסובין הכוונה שכיון שה' מתייחס אלי, אני יכול להיות מנופח. ואז אני לא טיפש אני חכם – ואני אומר שזה לא הגיוני.

שאלה: מה לא הגיוני?

תשובה: כתוב "אלקים נצב בעדת אל", מכאן שה' נמצא אצל הדיינים. כך למדו חז"ל, שהקב"ה עומד והם יושבים. כך זה בליל הסדר. אנו יושבים מסובים, והקב"ה עומד. הקב"ה נגלה. תתארו לכם שמגיע האיש הכי חשוב, נניח רבן גמליאל שכתוב שכולם קמים כשהוא מגיע. כתוב שכל אדם צריך לכבד – כך כתוב בדרך ארץ – כאילו הוא רבן גמליאל. הוא דוג' איך מכבדים. אתה רואה בן אדם, אתה צריך להרגיש שכשהוא מגיע כולם נעמדים.

שאלה: איך אפשר לחיות ככה? לעמוד בפני כל אדם?

תשובה: מספיק לחשוב ככה. זה עושה טוב. לכבד אנשים זה טוב. תאמין לי שזה עושה טוב.

מרור – התם.

מסובין – החכם.

מה הסדר של הקושיות? מאוד תלוי בנוסחאות. יש כאלה שאומרים שפעם היו אומרים חמש קושיות, אבל הכי פשוט שהחליפו את הצלי במסובין. לפי מה שאמרנו מאוד ברור שמחליפים את החכם עם הצלי, שכן התשובה על כך היא "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", קשור לצלי הפסח.

תכל'ס מה שצריך בעבודת ה' בעיקר כאשר יוצאים לבין הזמנים הוא להרגיש שהקב"ה מאוד נוכח, וללכת אחריו בעיניים עצומות באמונה שלמה.

